

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
PIEŠIMO KATEDRA**

**ASTA NARBUTIENĖ
GRAFIKOS MAGISTRANTŪROS
STUDIJŲ PROGRAMA**

**EMOCIJOS IR KASDIENYBĖ
EMOTIONS AND DAILY LIFE**

Baigiamasis darbas

Darbo vadovas: prof.V.Janulis

ŠIAULIAI
2009 m.

Turinys

1.Įvadas	2
2.Emocijų pusiausvyra	5
3.Įkvėpimas ir emocijos	6
4.Vaizduotė ir mąstymas	7
5.Kūrybingas mąstymas	8
6.Kūrybiškumas ir intelektas	9
7.Emocinis intelektas	11
8. Emocinio intelekto įtaka	12
9. Kūrybingos asmenybės bruožai	13
10.Kūrybinio proceso etapai	14
11. Kūrybiškumą skatinantys veiksniai	15
12.Kūrybinio mąstymo strategijos	16
13.Dekalkomanija –eksperimentinės grafikos technika	17
14.Kūrybinio darbo aprašymas	22
15.Išvados	35
16.Santrauka lietuvių ir anglų kalba	36
17.Literatūros sąrašas	37
18.Priedai	38

Ivadas

Teisingai galima matyti tik širdimi: svarbiausi dalykai plika akimi nematomi.

Antuanas de Sent Egziuperi

Mažasis princas

Atsimenu vieną praėjusio rudens vakarą, kai sėdėjau tarp pažįstamų veidų. Kalbėjomės kasdieniška tema: „na, tai kaip gyveni?“ Slydo kalbos, trupėjo juokas ir... išgirdau sakant: „mano gyvenimas yra tai, ką aš matau.“ Negaliu paaiškinti, kodėl ši frazė man tuomet taip įstrigo. Kažkaip šokiravo, tapo vakaro inkliuzu. Atrodytų, kas čia keisto, tarsi šimtus kartų girdėtos tiesos, nieko naujo. Veikiau atvirakščiai, galima pagalvoti: „tuščiaviduris, neturintis savasties žmogus, tarsi parazitas mintantis tuo, kas jam nepriklauso“. Bandžiau suprasti ne tik tiesioginę ištartų žodžių prasmę, bet ir pažvelgti giliau; ką, gi, vis dėlto norėjo pasakyti...

Atsipeikėju! Tikrai, mus visus vienaip ar kitaip veikia aplinka: tai - ką matome, kokius žmones sutinkame, ką girdime... Šitas aplinkos „susiurbimo“ procesas išprovokuoja įvairias emocijas, mintis, būsenas, kurios klodais gula į trumpalaikę arba ilgalaikę atminties matricą, priklausomai nuo patirties intensyvumo. Pagaliau „matymas“ perfiltruotas per išgyvenimus, tampa savas, prijaukintas. Tokios įtakos verčia mąstyti, judėti, veikti, turėti tikslą... Atsiranda vidinis poreikis išsakyti asmeninį supratimą apie tave supančią aplinką, žmones, problemas. Ši nedidelė kibirkštėlė ir tampa tuo kuru, kuris užveda idėjų ir kūrybos generatorių.

Iš patirties žinome, kad jausmai būna ne vien tik malonūs. Gana dažnai juos tenka slopinti dėl tos pačios socialinės aplinkos, kuri juos ir sukėlė. Emocijų valdymas (ne vien susivaldymas) bei nukreipimas pozityviam darbui tampa svarbus tikslų pasiekimo rodiklis. Anot psichologo D.Goleman: „gebėjimas išnaudoti savo jausmus siekiant norimo tikslo yra mokslumo pagrindas. Nesvarbu, kas tai būtų – impulso suvaldymas, malonumų atsisakymas, tinkamas nusiteikimas, skatinantis, o ne slopinantis mąstymą, pasiryžimas ištikus nesėkmei nenuleisti rankų ir imtis visko iš naujo, - visa tai liudija emocijų galią veikti ir stiprinti mūsų pastangas.“ (121pls.)

Bet kyla klausimas: ar menininkui užtenka tokio pradinio stimulo iki galo, kol darbas bus baigtas? Ar estetinių vertybių kūrimas pagrįstas vien emocijomis? O kaip „visagalis“ intelektas? Koks vaidmuo tenka jam? R.Žukauskienė savo veikale „Raidos psichologija“ (1998m. V.) teigia, kad pagrindinis pažinimo procesas grindžiamas informacijos kaupimu, kuriuo remiamasi – atmintis.

Suprantama, kad žmogaus egzistencijai aktualu ne tik materialios aplinkos, bet ir vidinio asmenybės pasaulio, dvasinių vertybių suvokimas ir jų brandinimas. Turbūt visi esame girdėję posakį, kad „suvokiame protu, o priimame širdimi“.

Taigi, vienpusiškai ugdant tam tikrus intelekto gebėjimus, nereikėtų pamiršti, kad priimamos informacijos kokybei, jos įsisavinimui, turi reikšmės ją priimančio nuostatos, jausmai ir emocijos.

Menininko kūrybinį procesą įtakoja ne tik emocinis intelektas, bet ir kiti veiksniai. Kasdienė aplinka, buitiniai rūpesčiai, socialinių vaidmenų ir lūkesčių (ne)išpildymas gana dažnai tampa „išsikvėpimo“ priežastimi. Prarastas kūrybinis, jausminis impulsas, skatina mąstyti, ieškoti išeičių. Tuomet atsiveria individualūs kūrybiniai gebėjimai, charakterio ypatumai, suteikiantys galimybę pajudėti iš „mirties taško“. Tokiuose „lūžio momentuose“ pagrindinį vaidmenį vaidina ne tik įgimtas kūrėjo talentas, bet ir asmeninės savybės, bei aplinka.

Eksperimentinė grafika viena iš vaizduojamosios dailės sričių, kuri suteikia menininkui daug pasitenkinimo, kūrybinio džiaugsmo, atveria naujas meno pažinimo, suvokimo dimensijas.

Hipotezė: Emocijų ir intelekto valdymas kasdienybėje glaudžiai susijęs su menininko kūrybinės veiklos rezultatais.

Problema: Vis dar manoma, kad kūrėjui sėkmę atneša tik jo talentas, pamirštant kasdieninio darbo pastangas ir motyvaciją, menininko asmenines savybes bei jį supančią aplinką.

Tikslas: Išsiaiškinti ar kasdienybėje patiriamos emocijos bei jų (ne)valdymas tiesiogiai įtakoja menininko kūrybą.

Uždaviniai:

1. Atskleisti požiūrį į menininko emocijų pusiausvyrą.
2. Išnagrinėti emocijų bei intelekto svarbą kūrybiniame procese.
3. Išanalizuoti kokie veiksniai ir aplinkybės įtakoja kūrybingumą.
4. Susipažinti su netradiciniais kūrybos metodais.
5. Išstudijuoti ir atskleisti eksperimentinės grafikos technikos galimybes kolekcijoje „Emocijos ir kasdienybė“

2. Emocijų pusiausvyra

Gyvenimas yra komedija tiems, kurie mąsto, ir tragedija tiems, kurie jaučia.

Horacijus Volpolis

Senovės graikai dar nuo Platono laikų savitvardą laikė dorybe. Šiai savybei apibūdinti šiuolaikiniai mokslininkai naudoja ne vieną žodį – tai „rūpestingumas ir asmeninio gyvenimo intelektas; subtili pusiausvyra ir išmintis“. Romėnai ir ankstyvoji Krikščionių bažnyčia šią savybę vadino *temperantia* – nuosaikumu, santūrumu, šėlstančių emocijų sutramdymu ir pažabojimu. Svarbiausias siekis yra išlaikyti pusiausvyrą, o ne slopinti jausmus, nes visi jie turi savo vertę. Gyvenimas be aistros taptų nykia abejingumo dykuma, užpusčiusia paties gyvenimo prasmingumą. Tačiau Aristotelio tvirtinimu, reikia tik deramų emocijų, o jausmų – atitinkančių aplinkybes. Per daug prislopinti jausmai sukelia nuobodulio ir nykumo atmosferą, o nevaldomi jausmai virsta patologiškais – beribiu sielvartu, graužiančiu nerimu, šėlstančiu pykčiu ar maniakišku dirglumu.

„Kančią sukeliančių jausmų pažabojimas yra emocinės gerovės prielaida; kraštutinumai – per stiprios ar per ilgai persekiojančios emocijos – išmuša iš pusiausvyros“ - teigia psichologas D.Goleman (78pls.).

Jau nuo antikos laikų bandyta aiškintis ar menininkas ir jo psichinė pusiausvyra tiesiogiai įtakoja kūrybą. Tuomet įkvėpimą priskirdavo prie „savotiškos beprotybės“, „entuziazmo“ ir „degimo“. O kaip yra dabar? XIX a. pab. italų mokslininkas Č. Lombrozas, palyginęs įžymiųjų menininkų ir psichinių ligonių biografijas, padarė išvadą, kad genijai iš esmės yra patologiški. Jie ne tik jautresni, turi originalių idėjų ir lakią vaizduotę, bet ir būna labiau išsiblaškę ir linkę į savižudybę. XX a. vakarų filosofai turi dvi skirtingas nuomones: vieni – menininką laiko visai normaliu žmogumi, o kiti - patologiška būtybe. Pastaroji nuomonė tapo gana dažna dėl psichoanalitikų, taip pat kai kurių meno srovių, tokių kaip siurrealizmo, dadaizmo, hepeningo, kičo ir kt. įtakos. „Siurrealistai vaizduoja ir įprasmina nakties košmarų, sapnų bei regėjimų simbolius. Tuo tarpu psichinių ligonių paveiksluose atsiskleidžia tik jų autorių psichozė“ (A.Gaižutis,78pls.) Nors ir esama tam tikro išorinio panašumo tarp menininko ir ligonio, tačiau jie nėra esminiai, o jų skirtumai kur kas svarbesni. Abu šie žmonių tipai panašūs tik psichinės pusiausvyros netektimi, kuri kūrybos eigoje pamažu įveikiama ir kurios poveikis kūrybai akivaizdus. Mene kūryba skleidžiasi pirmiausia iš menininko sąmoningų pastangų įveikti savo vidinį konfliktą su aplinka ir pačiu savimi, tai - „kūrybinė valia“. Žmogus neturėtų pasiduoti vienam jausmui. Sėkmės ir nesėkmės yra gyvenimo druska, tačiau vienos turi atsverti kitas.

3. Įkvėpimas ir emocijos

Paprastai įkvėpimas prasideda psichiniu jauduliu, kurį sukelia įvairios išorinės (įspūdžiai, įvykiai, susitikimai ir t.t.) ir vidinės (dvasiniai išgyvenimai) priežastys. Jis suteikia stiprų postūmį menininko mąstymui bei vaizduotei. Įkvėpimas prasideda neapibrėžta būseną ir gaivina ne tik sumanymą, bet ir visą procesą. Pagava neprimena vien spontaniško jausmų sąmyšio, priešingai, jis padeda menininkui tam tikru būdu „sutvarkyti“ neaiškius vaizdinius, jo sieloje nuolat kylančias dinamiškas asociacijas ir mintis.

Psichologas D.Goleman šia būseną įvardija kaip „Hipomaniją – lengvą, pakilią nuotaiką, labiausiai būdingą kūrėjams, kurių darbas reikalauja lakios vaizduotės, mąstymo savitumo“ (109pls.). Gera nuotaika, jeigu ji patvari, stiprina gebėjimą lanksčiai mąstyti ir padeda lengviau surasti problemų – tiek intelektualinių, tiek tarpusavio santykių – sprendimo būdus. Juokas, kaip pakili nuotaika, padeda aiškiau mąstyti. Toks proto gebėjimas, svarbus ne tik kūrybiškumui palaikyti, bet ir siekiant suprasti sudėtingus žmonių tarpusavio santykius ir numatant galimų sprendimų padarinius.

Asmeninio, emocinio patyrimo reikšmė meno kūrybai yra didžiulė. Menas perteikia nepakartojamą kūrėjo požiūrį į gyvenimą ir yra emociškai prisodrintas. Tuomet menininkas sąmoningai ir nesąmoningai siekia, kad jo kūryba būtų pakankamai originali, turininga ir vientisa. A. Andiuškevičius knygoje „Lietuvių dailė: 1975-1995m.“ rašo, kad „kiekviename mūsų pasaulyje ar aktyviau veikia dvi jėgos: gamta ir kultūra. Pirmoji – tai grynos gyvasties pavidalai: jausmai, pojūčiai, instinktai. Antroji – jau atitinkamai sąmonės apdorotos, vienokiu ar kitokiu būdu artikuliuotos gyvybės formos: alegorijos, simboliai, mitai. Ir kiekvieno menininko kūryba – jų abiejų vaisius.“(257pls.)

Meno kūryba nėra vien malonumų ir džiaugsmų šaltinis. Patys menininkai įkvėpimo netapatina su dvasiniu pakylėjimu, nes tenka patirti ir tikras kūrybos kančias. Tapytojas M.Skudutis yra pasakęs: „...kūryba savo esme yra optimistinis aktas, nors rezultatai gali žadinti ir nelabai malonius išgyvenimus, man sunku paaiškinti šį prieštaravimą.“(210pls.) Grafikas M.Vilutis, kalbėdamas apie savo kūrybos turinį, teigia: „...daug kur matai, pavyzdžiui, pyktį. Tačiau jis smulkmenišką, miesčionišką...Aš padariau pyktį, bet ne tokį, koks yra aplinkui; aš padariau didingą pyktį, globalinį“(260pls.) **Taigi, galima teigti, kad įvairių emocijų apimtas menininkas suvokia jį sujaudinusius reiškinius visapusiškiau ir geriau sugeba išskirti, kas gali tikti jo sumanymui įgyvendinti.**

4. Vaizduotė ir mąstymas

Tam, kad ką nors išrastum, reikia geros vaizduotės ir daugybės nereikalingų daiktų.

T.A.Edisonas

Šios dvi galios turi lemiamą reikšmę meno kūrybai. Meninis suvokimas neprilygsta eiliniam tikrovės daiktų ir reiškinių atspindėjimui, teikiančiam tam tikrą emocinę informaciją. Jis iš pat pradžių yra sąmoningas darbas, jungiantis, sintetinantį menininko patyrimus, bei tai, kas gaunama naujų išpūdžių pavidalu. Mąstymas ir vaizduotė reikalingi visame meno kūrybos procese.

Menininkas neišvengiamai turi vieną objektą atriboti nuo kitų ar nuo visų kitų. Jam tenka abstrahuotis nuo margo daiktų ir reiškinių konteksto, kad tam tikras daiktas arba pats reiškinys pats savaime apimtų jo jausmus ir mintis. Ta atranka nėra atsitiktinė, spontaniška, o kryptinga, tiesiogiai išplaukianti iš kūrėjo psichinės būsenos ir vertybinės orientacijos. Menininko mąstymą veikia ir jo charakterio ypatumai, veiklos motyvai, gyvenimiškas ir profesinis patyrimas bei kitų kūrybinių galių pobūdis. **Patys menininkai samprotauja, kad „...meninis mąstymas, nors ir remiasi intuicija, bet neprilygsta vien intuityviam mąstymui ir skiriasi nuo loginio savo „jusliškumu“ (123pls. A.Gaižutis).** Kūrybos procese dalyvauja įvairios mąstymo operacijos, kurios aktyviai sąveikauja su vaizduote. Pastaroji teikia naujų impulsų mąstymui ir minčių sintetinio proceso.

Vaizduotės veikla – psichinis procesas, kurio metu, apdorojant juslinio patyrimo duomenis, kuriami nauji vaizdai (realūs ir fantastiški). Vaizduotės savitumas pasižymi tuo, kad jusliniai išpūdžiai, iš kurių ji formuoja savo vaizdus, atkuria realiai egzistuojančias ir suvokiamas objektų savybes. Suvokdamas tikrovės daiktus ir reiškinius, menininkas domisi realia jų būseną ir galimybėmis, o pastarąsias jis gali suprasti, atskleisti tik vaizduotės padedamas. Iš savito menininko santykio su tikrove, iš jo savito daiktų ir reiškinių suvokimo, kurį skatina mąstymas ir vaizduotė, atsiranda tam tikros grynai teorinės žinios apie tuos daiktus ir reiškinius. Tačiau šios žinios yra specifinė priemonė tikslui pasiekti. Nors moksliniame ir „meniniame mąstyme“ gan aktyviai reiškiasi vaizduotė, bet jos funkcijos abiem atvejais gerokai skiriasi. Menininką labiausiai domina ne patys daiktai ir reiškiniai, o jų reikšmė žmogui. Be to menininko skelbiamos tiesos prilygsta ne faktams, o vertybėms.

5. Kūrybingas mąstymas

Supratimas yra patirties išdava, idėja – jos vaisius: pirmajam reikia proto, antrajam –išminties.

J.V.Gėtė

Įkvėpimo pradžia paskatina tam tikrą nuostatą – menininko apsisprendimą imtis kūrybinio darbo. Jis teigiamai veikia menininko savimonę. Kūrybai reikia specialaus - divergentinio mąstymo. Vienas iš didžiausių šiuolaikinio menininko tikslų yra lavinti šį mąstymo būdą..

Divergentinis mąstymas – laisvas, lankstus, nešabloniškas, atmetantis tai, kas akivaizdu ir įprasta, ir sutelkiantis dėmesį į įvairias sprendimo galimybes, o ne į vieną paprasčiausią.

Aptarsime pagrindinės kūrybinio mąstymo dimensijas.

1. **Mąstymo sklandumas.** Tai labai laisvas naujų idėjų kūrimas, jų gausumas.
2. **Mąstymo lankstumas.** Tai gebėjimas greitai ir lengvai pereiti nuo vienos reiškinių rūšies prie kitos, savo turiniu labai nutolusios nuo pirmosios; gebėjimas lengvai pertvarkyti turimą patirtį, keisti savo požiūrį, nuostatas.
3. **Mąstymo originalumas.** Tai idėjų retumas, neįprastumas, pagrįstas tolimomis asociacijomis, tam tikras mąstymo savitumas, nestandartiškumas.
4. **Kūrybinių idėjų (ar sprendimų) detalumas, išbaigtumas.** Tai gebėjimas išplėtoti idėją ir ją įgyvendinti, nes vien sumanymas, kad ir koks svarbus jis būtų, socialinio pripažinimo paprastai nesulaukia.
5. **Jautrumas kūrybinei problemai.** Tai gebėjimas išžiūrėti prieštaravimus, problemos esmę.

Jautrumas problemoms yra susijęs su platesniu, visuminiu, ir, kita vertus, detaliu situacijos ir aplinkos suvokimu. Dėl to kūrybingi žmonės greičiau pastebi dėsningumus arba jų nebuvimą, kitaip mato tą pačią aplinką ir kitaip joje jaučiasi. Iš čia kyla jų neįprasti klausimai ir kitoks negu daugelio elgesys.

6. Kūrybiškumas ir intelektas

*Žinios susidaro iš mažų kasdieninės patirties kruopelių.
D.Pisarevas*

Kūrybiškai nusiteikusiam, įkvėpimo pagautam menininkui rūpi tik viena – apmąstyti savo idėją, sukoncentruoti dėmesį į visumą ar atskiras detales. Tuomet jis izoliuojasi nuo aplinkos, vengia išorinių dirgiklių, galinčių jį išblaškyti.

Kūrybiškumas – tai individo polinkis į naują, originalų ar novatorišką ko nors komponavimą, modeliavimą ar mąstymą. Ko nors naujo kūrimas gali būti paremtas vaizduote ar mąstymo operacijomis. Svarbu, kad jo rezultatai būtų ne paprastas informacijos susumavimas, o originalus, netikėtas derinys. Kuriant naujus modelius, neišvengiamai naudojamos jau turimos žinios, tačiau jos naujai komponuojamos, siejamos arba ankstesnis patyrimas perkeliamas į naują situaciją, arba į turimą informaciją įtraukiami nauji kintamieji dydžiai. Bet kuriuo atveju siekiama naujo, originalaus rezultato. Kūrybiškumo galia slypi kiekviename žmoguje, o kūrybos poreikis – vienas iš svarbiausių. Deja, nors iš prigimties turėdami kūrybingumo užuomazgų, ne visi sugeba jomis pasinaudoti ir atskleisti giliau savo asmenybę. **Kūrybiškumas – tai savotiškas asmenybės bruožų hierarchijos vainikas arba viršūnė.** (Petruolytė A. Kūrybiškumo ugdymas mokant. 2001m.V.)

Ilgokai vyravo nuomonė, kad tarp intelekto, bendrųjų gebėjimų ir kūrybiškumo yra tiesioginis ryšys – kuo aukštesnis intelektas, tuo žmogus kūrybiškesnis. Yra ir kitokia nuomonė, kad kūrybiškumas iš esmės nepriklauso nuo intelekto. Daugelio mokslininkų nuomone, kūrybiškumo ir intelekto santykis yra sudėtingas ir nevienareikšmis. Faktai ir tyrimo duomenys rodo, kad aukštas intelektas dar nenulemia kūrybiškumo, o žemo ar vidutinio intelekto individas gali būti kūrybingas, ypač meno srityje. Netgi kai kurie neįgalūs vaikai gali būti kūrybingi. Tyrėjas V.S.Jurkevičius padarė išvadą, kad **tarp intelekto ir kūrybingumo yra tam tikras ryšys, tačiau jis nėra tiesioginis.**

Kūrybiškumas ir intelektas yra gana skirtingi asmenybės matai. Siekdami patvirtinti šią nuomonę, panagrinėkime didžiųjų smegenų pusrutulio veiklą, taip pat kūrybinių gebėjimų struktūrą, į kurią įeina protinis ir kūrybinis mąstymas ir asmenybės savybės.

Pagal Nobelio premijos laureato R.Sperryso (1974m.) pasiūlytą smegenų veiklos modelį visi minties veiksniai skirstomi į du tipus. Kairysis pusrutulio funkcionuoja pagal logikos dėsnius. Jis priima, apdoroja ir perduoda informaciją reiškiamą žodžiu ir simboliais. Dešinysis dirba su vaizdiniais, operuoja bendrybėmis, yra intuityvus, spontaniškumo, emocijų, taip pat spalvų, formų ir muzikos centras.

Kairiojo pusrutulio funkcijos

1. **Verbalinė.** Kalbėjimo ir rašymo funkcijos. Operuoja žodžiais. Gerai įsimena faktus, skaičius ir vardus.
2. **Analitinė.** Loginis – analitinis, racionalus mąstymas. Operuoja loginėmis ir hipotetinėmis sąvokomis.
3. **Matematinė.** Operuoja skaičiais, atlieka sudėtingas matematinės operacijas.
4. **Tiesioginis ir linijinis informacijos apdorojimas.** Žodžiai suprantami tiesiogine prasme. Informacija apdorojama palaipsniui, žingsnis po žingsnio.
5. **Dešinėsios kūno dalies kontrolė.**

Dešiniojo pusrutulio funkcijos

1. **Neverbalinė.** Operuoja ne žodžiais, o vaizdais ir jausmais, išlavinta „kūno kalba“. Gerai įsimenami vaizdai, veidai, išgyvenimai.
2. **Holistinė (visybiška).** Tuo pačiu metu apdoroja skirtingų rūšių informaciją, formuoja sisteminių požiūrį į problemą, būdingas intuityvus mąstymas.
3. **Erdvinio mąstymo.** Operuoja vaizdiniais, būdingas erdvinis suvokimas. Padeda jungti dalis į visumą ir orientuotis nepažįstamoje aplinkoje, vietovėje.
4. **Vaizduotės, fantazijos ir sapnų funkcijos.** Pasąmonės simbolinė kalba.
5. **Kairiosios kūno dalies kontrolė.**

Anot A.Petrulytės, labai kūrybingų žmonių smegenų veikloje sąlygiškai aktyviau veikia dešinysis pusrutulio.

7. Emocinis intelektas

Visus didžiausius atradimus padarė tie žmonės, kurių jausmai pranoko mintis.

I.H.Parkcherstonas

Dauguma žmonių siauriai suvokia intelektą. Jie mano, kad intelekto koeficientas yra genetiškai paveldimas, kad jo nekeičia gyvenimo patyrimas ir ,kad jis didžiąja dalimi nulemia žmogaus ateitį bei gyvenimo kokybę. Tačiau D.Goleman, gilinęsis į emocinio intelekto svarbą žmogaus gyvenime, mano kitaip: „dažniausiai tai priklauso nuo žmogaus gebėjimo vadinamo emociniu intelektu – jo savitvardos, nesilpstančio entuziazmo, atkaklumo ir gebėjimo pagrįsti savo veiksmus.(135pls.). Mokslumas nepadeda žmogui pasirengti gyvenimui, išmokti tinkamai elgtis ištikus nesėkmei, pasinaudoti netikėta galimybe. Aukštas intelekto koeficientas neužtikrina klestėjimo, prestižo ar laimės gyvenime. Skirtingi žmogaus gebėjimai bei sumanumas emocinio intelekto srityje yra atsakymas į klausimą, kodėl vieni klesti, o kitas, anam nenusileidžiantis protiniais sugebėjimais sužlunga.

Emocinis mokslumas – tai metagebėjimas, nulemiantis galimybę pasinaudoti kitais gebėjimais, įskaitant ir gryną intelektą.

Hovardas Garneris Harvardo Edukologijos mokyklos psichologas savo knygoje „Proto ribos“ (1983m.) tvirtina, kad nėra vienos monolitinės intelekto rūšies, nulemiančios gyvenimo sėkmę. Ištyktųjų egzistuoja plati gebėjimų ir polinkių įvairovė, kurioje galima išskirti septynias pagrindines atmainas:

1. Dvi pirmosios – įprastos mokslumo rūšys: verbalinė (kalbinė) ir matematinė (loginė).
2. Po jų seka erdvės pajauta (akivaizdi menininkų arba architektų kūryboje).
3. Judesio, kūno plastikos ir grakštumo išraiška.
4. Muzikiniai gabumai.
5. Bendravimo su žmonėmis įgūdžiai.
6. „Introspekcinė“ galia įsiskverbti į žmogaus sielą.

Taigi, kalbant apie intelektą būtina akcentuoti jo turinio įvairovę. Svarbu suvokti, kad žmonės turi daug įvairiapusių talentų, gabumų, polinkių, todėl derėtų daugiau laiko skirti šioms įgimtiems gabumams bei potraukiams išvelgti ir puoselėti.

8. Emocinio intelekto įtaka

Pamatęs grožį tuose dalykuose, kurių nekenti, gali juos nugalėti.

Michel Larsen

Kaip intelekto koeficientą, taip mes genetiškai paveldime daugybę mūsų temperamentą nulemiančių emocijų. Tačiau jos nėra visagalės. Tinkamai formuojant emocines sekas, galima išsiugdyti svarbius visą gyvenimą valdysiančius emocinius įpročius. Aristotelis teigė, kad emocijas reikia valdyti protu, kad išlavintos aistros įgyja išminties: jos yra mūsų mąstymo, vertybių, išlikimo kelrodis.

Emocinis intelektas pasireiškia penkiose pagrindinėse srityse:

1.Savo jausmų pažinimas. Savivoka, jausmo atpažinimas jo reikimosi metu, yra emocinio intelekto pamatas. Giliau savo jausmus suvokiantys žmonės geriau orientuojasi gyvenime, sėkmingiau tvarko reikalus.

2. Emocijų valdymas. Gebėjimas valdyti savo jausmus, pakreipti juos tinkama linkme labiausiai priklauso nuo savivokos. Stokojantys šio gebėjimo žmonės be paliovos priešinasi nevilčiai, o turintieji jo su kaupu, užklupus nesėkmei, greitai atgauna pusiausvyrą.

3.Gebėjimas siekti tikslo. Siekiant užsibrėžto tikslo, svarbu suvaldyti savo jausmus, kad išliktume dėmesingi, kryptingai elgtumėmės, gerai atliktume darbą ir būtume kūrybingi. Emocinė savitvarda, pasireiškianti sugebėjimu atidėti pasitenkinimą ir slopinti impulsyvumą, yra pasiekimų visose srityse pamatas. O sugebėjimas pritapti prie kitų, įsilieti į bendrą veiklą užtikrina geriausius bet kokios veiklos rezultatus. Tokį gebėjimą išsiugdžiusieji yra labai veiklūs ir kūrybingi, jie puikiai susidoroja su bet kokiomis užduotimis.

4. Gebėjimas įžvelgti kitų žmonių jausmus. Empatija, gebėjimas įsijausti į kito žmogaus būseną, yra dar vienas iš emocinės savivokos kylanti savybė, būtina bendraujant. Ši savybė būtina tiems, kurių darbas susijęs su globa ir rūpyba, prekyba, valdymu bei mokymu.

5.Žmonių tarpusavio santykiai. Bendravimo menas labai glaudžiai susijęs su gebėjimu valdyti kitų žmonių jausmus. Mokėjimas bendrauti ir jį lemiančios charakterio savybės padeda pelnyti populiarumą, lyderio statusą, užmegzti gerus santykius su kitais žmonėmis.

Šie gebėjimai tiesiogiai priklauso nuo nervų sistemos. Tačiau žmogaus smegenys yra nepaprastai imlios ir nuolat mokosi, todėl stengiantis emocijų įgūdžių trūkumų įmanoma atsikratyti.

9. Kūrybingos asmenybės bruožai

Kūrybos procese dalyvauja visas žmogus – su visu savo kūnu, jausmais ir protu, t.y. visa asmenybė. Išvardinsiu kai kuriuos kūrybingos asmenybės bruožus:

1. atvirumas sau, kitiems, kintančiai aplinkai;
2. smalsumas, bendras intelektualinis aktyvumas;
3. stiprus kūrybos ir saviraiškos poreikis;
4. darbštumas, tačiau su kūrybinio darbingumo svyravimais – pakilimais ir atoslūgiais;
5. didelis emocionalumas, psichinis jautrumas ir pažeidžiamumas;
6. kritiškumas, abejojimas pripažintomis tiesomis, esama tvarka, taisyklėmis autoritetais;
7. polinkis individualiam, o ne grupiniam darbui;
8. „suvaikėjimas: gerąją prasme, t.y. žaisminga nuostata dirbant, darbas ne tik dėl rezultato, bet ir malonumo, pramogos;
9. asmenybės originalumas, elgesio keistumas;
10. pasitikėjimas savo jėgomis, teigiamas savęs vertinimas, bet kartu ir nepasitenkinimas rezultatu.

Žmogaus kūrybiškumas atsiskleidžia pirmiausia pamėgtuose užsiėmimuose, svajonėse, humoro jausmu, savo nuomonės turėjimu, laisvu ir nepriklausomu mąstymu, polinkiu „atrasti netvarką tvarkoje“ ir pasitikėjimu savimi.

Galima paminėti ir kitas kūrybingos asmenybės savybes, kurias išskiria mokslininkai, tai: turtinga vaizduotė, protinis aktyvumas, naujovių siekimas, domėjimasis viskuo, kas neįprasta, drąsa rizikuoti, ambicingumas, ryžtingumas, atkaklumas, atsakomybės jausmas, orientacija į socialinius lūkesčius, pirmenybės teikimas tam tikrai veiklai, aukšta vidinė motyvacija, estetinis jautrumas.

10. Kūrybinio proceso etapai

Kūrybinis procesas yra savarankiškas kūrybinės problemos sprendimas.

Pagrindiniai kūrybinio proceso etapai yra šie:

1. **Sąmoningas darbas** – problemos iškėlimas, gilinimasis į ją, įvairios informacijos rinkimas problemai spręsti, mėginimai spręsti logiškai mąstant. Pirmojo etapo darbas baigiasi tuo, kad sveiku protu mąstant atrodo neįmanoma išspręsti problemos, atsiduriama lyg aklavietėje.
2. **Darbas tęsiasi sąmonėje** – tai minčių brendimo etapas. Šiame etape gerai sekasi tiems, kurie turi lakią vaizduotę. Antrajame darbo etape pastebimas savotiškas pasitraukimas nuo problemos, perėjimas prie kitų užsiėmimų arba poilsis.
3. **Intuityvusis problemos sprendimas** – staigi pagava, nuovoka, idėjos gimimas, supratimas. Tai nebūtinai turi būti geniali idėja. Tai tarsi rezultato „pamatymas“, neišplaukiantis iš prielaidų, pavyzdžiui, sapno metu ar pačiu netikėčiausiu momentu.
4. **Tolesnis sąmoningas darbas** – idėjos išplėtojimas iki detalaus jos išpildymo ir pateikimo. Iškelti konkretūs išpildymo kokybės reikalavimai.

Mokslininkai neturi vieningos nuomonės apie kūrybos eigos skirstymą į tam tikrus etapus, stadijas, fazes. „Žymūs filosofai M.Berdslis, M.Benzė rašo tik apie dvi pagrindines meno kūrybos eigos stadijas – įkvėpimo ir kriticismo (apmąstymų veiklos aktų) stadijas.“ (110pls Gaižutis A.) Pirmojoje stadijoje menininko sąmonėje kyla idėjos. Antrojoje jis pasirenka geriausią būdą idėjai išplėtoti bei įgyvendinti.

Meno kūryba – prieštaringas, daugiakojis procesas. Jo stadijos nėra griežtai atskirtos vienos nuo kitų, o pereina vienos į kitas, o kai kurios gali tęstis per visą kūrybą.

11. Kūrybiškumą skatinantys veiksniai

Paveldėti veiksniai turi pakankamai lemiamos įtakos kūrybingumui. Nors visi žmonės yra daugiau ar mažiau kūrybingi, kūrybiškumą reikia ugdyti, nes nelavinami kūrybiniai gebėjimai nyksta.

Aptarsime keletą veiksnių skatinančių kūrybingumą:

- 1. Turtinga, įvairi aplinka, skatinanti tyrinėti, eksperimentuoti ir kurti.** Kuo turtingesnis žmogaus patyrimas, tuo daugiau peno jis teikia vaizduotei, tuo tvirtesnis kūrybinės veiklos pamatas.
- 2. Demokratiški santykiai su aplinkiniais bei artimaisiais.** Tolerantiškas elgesys kūrėjo atžvilgiu, taip pat menininko pozityvus požiūris į aplinkinius, padeda išlaikyti gerą savijautą, kuri labiau skatina kurti, nei užslopinti neigiami jausmai.
- 3. Tam tikra autonomija, savarankiškumas ir laisvo pasirinkimo galimybė.** Menininkui būtina turėti savo erdvę, kurioje galėtų netrukdomas mąstyti ir kurti. Taip pat nemažą vaidmenį vaidina ir geros finansinės galimybės.
- 4. Tinkamas menininko motyvacinės, emocinės ir vertybinės sistemos ugdymas, kūrybingos asmenybės bruožų formavimas.**

Niekada ne per vėlu pradėti stimuliuoti, plėtoti kūrybines galias, netgi brandžiame amžiuje. Rašytojas fantastas, astrofizikas P.Amanuelis teigia, kad proto gimnastika būtina kiekvienam, norinčiam kurti – kaip rytinė makšta, kaip sportininko treniruotė.

Daugelis šiandienos mokslininkų pripažįsta, kad intelekto lavinimas vyksta visą gyvenimą. Proto galios neturi tiesioginio ryšio su amžiumi. Geriausias būdas senstant išlaikyti protą – nuolat mokytis. Naujausi moksliniai tyrimai rodo, kad sąmonės gebėjimas mokytis yra beveik neribotas, o būtent **kūrybiškumas siejamas su sąmonės veikla.**

Suprasdami kūrybiškumą kaip ne tik intelekto, gebėjimų komponentą, o kaip asmenybės sklaidą, žiūrėsime į kūrybiškumo ugdymą kaip į visos asmenybės (proto, jausmų ir kūno, sąmonės ir pasąmonės) ugdymą.

12. Kūrybinio mąstymo ugdymo strategijos

Mokslininkai siūlo įvairias technikas, strategijas, vadinamąsias euristicas (gr.heurisko – atrasti), kurios palengvina ir padidina kūrybinio sprendimo tikimybę.

Euristikos – tai taisyklių visuma, kuri taikoma ieškant kūrybinio uždavinio sprendimo rakto.

Dabar apžvelgsime kai kurias universalias kūrybinio mąstymo strategijas (euristikas):

1.Analogijos, panašumo ieškojimas.

- Tiesioginė analogija, kai ieškoma panašių procesų kitose srityse. Konstruojant ypač pravartu rasti biologinę anatomiją, t.y. išsiaiškinti, ar panaši problema yra gyvojoje gamtoje.
- Simbolinė analogija padeda rasti struktūrinį panašumą, pavyzdžiui, saulės sistemos planetų judėjimo schema ir atomo sandaros schema. Prie simbolinės analogijos taip pat priskiriami poetiniai vaizdai – metaforos.
- Fantastinė analogija – tai pati tolimiausia analogija. Čia remiamasi tik atskiro požymio panašumu, paneigiant pagrindinius gamtos dėsnius, pavyzdžiui, neatsižvelgiama į gravitaciją, viršijamas saulės greitis ir t.t.
- Asmenybinė analogija – kai save patį satapatiname su koku nors situacijos ar objekto elementu. Labai dažnai analogijomis remiasi mokslininkai, menininkai, rašytojai.

2.Hiperbolizavimo euristika.

Tai tolumo objekto, jo elementų ar savybių dirbtinis padidinimas arba sumažinimas. Pavyzdžiui, pasakų veikėjai – milžinai ir nykštukai, daugiarankės indų dievybės, devynagalviai slibinai ir pan.

3.Agliutinacija, arba paradoksali integracija ir dezintegracija.

Tai tokia kūrybinio mąstymo strategija, kai skirtingi, nesuderinami objektai ar jų elementai, savybės sujungiami į naują visumą arba, atvirkščiai, visuma, objektas skaidomas į elementus, pavyzdžiui, pasakose undinė. Kentauras, graikų chimeros, indėnų sparnuotas žirgas, lietuvių velnias ir pan. Fantastinės būtybės kuriamos šitos euristikos pagrindu.

4.Schematizavimas.

Tai objektų grupėms būdingų bruožų išryškinimas atmetant individualias savybes. Pavyzdžiui, senoviniai gyvūnų ir žmonių piešiniai, išlikę ant urvų sienų, įvairūs ornamentai, sudaryti stilizuojant augalus, gyvūnus, dizainerių kūrybos dėsniai.

5.Akcentavimas.

Tai objekto atskirų elementų ar savybių paryškinimas, pabrėžimas. Pavyzdžiui, draugiški šaržai, karikatūros.

8.Įterpimas.

Naujame kontekste objektas įgyja kitą, naują prasmę. Šiuo metodu meninėje kūryboje sudaromos alegorijos ir metaforos. Pavyzdžiui, S.Krasausko grafikos darbas „Jaunystė“.

13. Dekalkomanija - eksperimentinės grafikos technika

Grafikos kompozicijose galima panaudoti išspausdintas fotografijas, reprodukcijas. Iliustruotoje spaudoje susiraskime fotografijų arba paveikslų reprodukcijų, tinkamų sumanytai temai. Vaizdelius reikia rinktis ne iš geros kokybės spaudinių, nes išspausdintieji blizgančiame popieriuje tam tikslui netinka. Iškirptą fotografiją uždėdame (vaizdu į apačią) ant atspaudo popieriaus, ranka išlyginame ir prilaikydami, kad nepasislinktų, stipriai paspaudome vatos tamponu, pamirkytu acetono tirpiklyje. Spaudos dažai turi ištirpti ir susigerti į atspaudo popierių. Po to fotografiją nuimame, o atspaudą išdžioviname. Galime jį paretušuoti, nupiešti papildančių detalių. Tokia dekalkomanija gali būti ir didesnė tapybos kūrinio arba piešinio dalis.

Dekalkomanijos technika nėra sudėtinga, tačiau ji gali būti labai įvairiapusė, o tai suteikia nemažai galimybių įgyvendinti kūrybinius sumanymus.

Spausdinimo medžiagos ir reikmenys:

- Acetonas arba nagų lako valiklis, kurio sudėtyje yra acetono. (1pav.)
- Vatos tamponas
- Įvairios piešinių, nuotraukų kopijos (2pav.)
- Popierius atspaudui daryti.

Dekalkomanijos atspaudams daryti taip pat reikėtų pasikloti ant darbinio stalo kartono popieriaus plokštę, kad neišsiteptų sekantys atspaudai, kadangi acetonas kartais persigeria per popierių.

Atspaudo darymas:

- Pasiklojame atspaudų popierių ir pasiimame norimą atspausti kopiją. (3 pav.)
- Ant paruoštos spaudos formos uždedame kopiją piešiniu į apačią. (4 pav.)
 - Tada vatos tamponą gerai suvilgome nagų lako valikliu (5 pav.) ir spausdami triname kopiją iš blogosios pusės.
- Atsargiai, kad neišteptume, nuimame kopiją (6 pav.).
- Atspaudo nereikia nė džiovinti - jis jau gatavas (7 pav.).
- Po to gautą atspaudą dar galima pajvairinti kai kur atspaudžiant pasikartojančius kopijos elementus ir šiek tiek įtrynus spalvotu pieštuku (8 pav.).

Šitaip spausdinant, nebūna jokių didesnių rūpesčių. Rankos taip pat lieka švarios. Dekalkomanijos trūkumas tas, kad kopijos vieną kartą pavartotos, niekam nebetinka. Forma „paima“ nuo jos visus dažus. Tai labai gerai matyti, kai pasižiūri į kopiją prieš šviesą. Dekalkomanija sėkmingai pavaduoja gana terlų ir dėl to nepatogų spausdinimą spaustuvės dažais. Šią techniką galima pritaikyti, kai nesiryžtame tepti dažų ant „klišės“ (pavyzdžiui, bijome sugadinti gražią egzotišką plunksnelę), arba kai reikia pagreitinti spausdinimo procesą. Pagaliau šį būdą galima rekomenduoti tiems, kurie alergiški tirpikliams ir spaudos dažams.

Spausdinimas ant fono

Norėdami padaryti atspaudus įdomesniais, galime pabandyti spausdinti spalvotame popieriuje arba tam tikru būdu paruoštame fone. Šiuo atveju atspaudo popierių padengiame (lygiai ar ryškiais potėpiais) plonu akvarelės sluoksniu, spalvotu tušu arba rašalu. Taip pat galima padaryti spalvinę kompoziciją, kuriai spausdindami suteiksime vieningumo ir grožio.

Atspaudo fonas gali būti ir iš žurnalo arba laikraščio iškirpta fotografija. Atspaudę ant jos marlės faktūrą, gausime raštuoto audinio vizualų efektą. Jeigu atspaudo fonas bus tapybos kūrinio reprodukcija, galime sukurti suskeldėjusios drobės efektą, žinoma, jeigu

spausdinimui parinksime tinkamos struktūros medžiagą. Taikydami įvairiopas faktūras, galime pasodrinti fotografijos raiškumą, išgauti daug naujų niuansų.

Taip pat jau sukurtą kompoziciją galime praturtinti ir kitomis technikomis, pavyzdžiui, šilkografija. Ant viršaus užspaudę ryškesnių aliejinių dažų, suteiksime jam naujos gyvybės.

Piešimas ant atspaudo

Tam tikros faktūros atspaudas gali būti fonas piešiniui. Ant atspausdo galima piešti paprastu ar spalvotais pieštukais, akvarele, pastelėm, spalvotais šratinukais, tušu, derinant dėmes ir linijas.

Atspaudo fonas ir piešinys turi derėti ir formos, ir turinio požiūriu, vienas kitą papildyti (11-12 pav.)

Mišrių technikų taikymas:

Dar vienas dekalkomanijos privalumas tas, kad ji yra eksperimentinė, todėl puikiai gali būti taikoma su kitomis technikomis, pvz. : kalkografija (13-14 pav.), frotažu, kolografija, šilkografija. Šių technikų įvairovė suteikia didesnes galimybes įgyvendinti savo kūrybinius sumanymus.

Dekalkomanija yra kaip pokalbis: kaip žodis po žodžio rišasi kalba, taip ir eksperimentinė grafika – taškas prie taško, linija prie linijos, dėmė prie dėmės ir vaizdas įgauna prasmę. „Mes esame tie žodžiai, kuriuos ištariame. Per juos išsilieja, sąmoningai ar nesąmoningai, neaprepiamas mūsų pojūčių, minčių, jausmų, atminties, troškimų, vaizduotės pasaulis, kuris yra mūsų dvasinė esmė,“ rašė Giuzeppe Colombero savo knygoje „Nuo žodžių į dialogą“.

14. KŪRYBINIO DARBO EIGA

Mane visada domino pats kūrybinis procesas: kaip jis vyksta, kas tampa „varomąja jėga“, ar ilgam tos jėgos užtenka, kokie veiksniai įtakoja kūrybingumą, kaip išvengti nesėkmių ir ar išvis įmanoma išvengti kūrybinio nuosmukio. Keldama šiuos klausimus ir stebėdama savo pačios kūrybinius įpročius, padariau išvadą, kad man geriausiai sekasi, kai įvairios mintys ateina į galvą ir, jas generuojant, gimsta idėjos. Jos

tampa stipriu postūmiu kūrybai. Prie skatinančių mano kūrybingumą veiksmų priskirčiau tokius dalykus, kaip: mėgstamos muzikos klausymą, kavos gėrimą, pokalbius su artimais draugais. Čia norėčiau pacituoti italų psichologo G.Colombero mintis apie žodžių galią: „**Žodžiai yra simboliai, kuriais mes įvardijame savo vidinę ir išorinę tikrovę. Bet jei akimirka stabtelėsime ir pabandytume pajusti, kas vyksta mūsų viduje tuo metu, kai juos tariame, pastebėsime, kad žodžiai mumyse sužadina vaizdinius, idėjas ir pojūčius.**“ (248 pls.). Toliau autorius rašo, kad vaizdiniai ir idėjos turi slėpiną varomąją jėgą: primena tikrovę, iš kurios jie kilo ir kurią simbolizuoja, jie siūlo individui prie jų prisijungti ir šią tikrovę realizuoti. Taip vaizdiniai ir pojūčiai virsta ketinimais ir valios energija. Tam tikra prasme tai raginimas veikti. Ypač tos idėjos, kurias galima pavadinti raktinėmis, pasižymi stipria sužadinančia ir išjudinančia galia.

Tam tikri komunikacijos veiksmai, būdingi artimų žmonių privatiems susitikimams, kaip antai, patarimas, įtikinėjimas, įspėjimas, atkalbinėjimas, subarimas, pastaba, paguoda ar padrašinimas, daro poveikį kaip tik dėl šios priežasties: dėl žodžių galios sukelti vaizdinius ir jausmus.

Man svarbu, kad, pradėjus kurti, niekas netrukdytų. Tai gali būti įvairiausi dalykai. Kitų žmonių akimis žiūrint, gali atrodyti visiškos smulkmenos, pvz.: triukšmas už sienos, bloga mano ar artimųjų nuotaika, buitiniai - kasdieniniai rūpesčiai bei darbai. Ši savistaba ir tapo mano kūrybinio sumanymo pradžia. Aš supratau, kad vien įkvėpimo ir idėjos nepakanka, kad kūrybinis sumanymas būtų visiškai užbaigtas. Kad sklandžiai vyktų kūrybinis procesas, reikia nugalėti iškilusias problemas. Mano atveju tai - kasdienybę, buitį ir neigiamus jausmus.

Apie panašaus pobūdžio problemas užsimenama ir Alfonso Andriuškevičiaus knygoje „72 lietuvių dailininkai – apie dailę“. Menininkė Jūratė Bagdonavičiūtė rašo: „Kasdieninė monotoniškoje tikrai reikia stimuliuoti save įvairiomis priemonėmis. Jau atsibudus aš įkalbinėjau save, koks smagus užsiėmimas tapyba, kaip gera žaisti dažais... Turiu stengtis išitraukti iš paties kūrybos procesą, kartais įkalbinėtu save, kad esu pilna kūrybinės potencijos, nors yra priešingai.“(31pls.).

Su šitokia kova susiduria kiekvienas menininkas, kuris ieško išeičių iš darbinės kūrybinės krizės. Man knietėjo šituos minusus paversti plusais. Tada man į rankas pakliuvo D.Golemano knyga „Emocinis intelektas“. Perskaičiuosi supratau, kad savo neigiamas emocijas galiu kažkiek kontroliuoti, susivaldyti, netgi paversti jas

teigiamomis. Vėliau sekė kitos mokslinės literatūros skaitymas ir analizė. Susintetinta informacija praplėtė požiūrį bei suteikė galimybę išspręsti problemas, kilusias kūrybinio proceso metu. Didžiąją dalį sukauptos teorijos pritaikiau kūrybinėje praktikoje. Čia galėčiau tarti skulptoriaus Algirdo Boso žodžius: „**Man atrodo, kad mokslas tik papildo meną, nes menas intuityviai eina pažinimo keliu**“ (55pls. A.Andriuškevičius).

Praėjus teorinės analizės etapą, iškilo kita problema. O kaip man „suguldyti“ tas emocijas ir kasdienybę ant popieriaus lakšto? Kaip jos turėtų atrodyti? Kokias pasirinkti plastikos priemones? Bekirbant šiems mintims galvoje, vieną vakarą išgirdau pasakymą: „mano gyvenimas yra tai, ką aš matau.“

Taigi, tas „matymo“ fenomenas tapo ta atsvara, nuo kurios aš pradėjau:

1. Man kilo idėja užfiksuoti 12 paprastų savo gyvenimo dienų. Apie tai, ką aš matau, ką jaučiu, ką galvoju, ką išgirstu, su kokiais žmonėmis susiduriu.
2. Visas tas dvi savaites su savimi visur nešiojau fotoaparata ir fiksavau vaizdus, ar objektus, kurie mane intuityviai patraukdavo.

Tai tik nedidelė dalis iš visų mano užfiksuotų vaizdų ar objektų.

3. Po to sekė kitas kūrybos etapas tai technikos pasirinkimas.

Eksperimentinės grafikos techniką-dekalkomaniją pasirinkau neatsitiktinai. Šios technikos taikymas praplėtė mano kūrybiškumo suvokimo ribas, suteikė galimybę laisvai improvizuoti. Be to dekalkomanija buvo nuostabi tuo, kad kiekvienas atspaudas gaudavosi vis kitoks, visai kaip mano dienos. Anot , tapytojo Ričardo Bartkevičiaus: „**Šiandien aš negaliu būti toks, koks buvau vakar, rytoj negalėsiu būti toks koks esu šiandien.**“ (48 pls. A.Andriuškevičius)

4.Vėliau išsikėliau sau tikslą sukurti kompozicijas, atspindinčias mano kasdienybę.

Kilo klausimas, kaip iš daugybės surinktų vaizdų ir objektų, sudaryti vienos dienos kompoziciją? Po nemažai nepavykusių bandymų, nusprendžiau išsirinkti vieną objektą, kuris tą dieną padarė didžiausią įspūdį ir jį „apgyvendinti“ mažesnio intensyvumo vaizdais. Į pagalbą pasitelkiau kūrybines euristicas: asmenybinę analogiją, paradoksalią integraciją ir dezintegraciją, akcentavimą, įterpimą. Šie kūrybinio mąstymo metodai man padėjo atskleisti kasdienybėje patiriamas emocijas, mintis, būsenas.

Iš viso dekalkomanijos technika buvo sukurta 30 atspaudų. Kodėl 30, jei buvau pasirinkusi 12 dienų? Visų pirma todėl, kad per dieną patiriu ne vieną emociją ir, ne viena mintis užklysta, o – daug.

5. Be to, mano kūrybinės kolekcijos laukė antras etapas. Jame ant padarytų kompozicijų šilkografijos technika užspaudžiau skaidrų foną.

Kompozicijoms trūko apibrėžtumo, stabilumo, taip pat šiek tiek nostalgijos. Kasdienybėje patirti jausmai, mintys, savotiškai susiklodavę, nusėdo į atmintį ir tapo prisiminimais. Fono formai pasirinkau laikraščio tekstūrą, kai kur išplaukiančius neaiškius rašmenis, kuriuos kiekvienas gali interpretuoti savaip. Laikraštis neša tik tos dienos informaciją, vėliau jis tampa nebeaktualus. Atspalvius taip pat rinkausi neatsitiktinai: nuo šviesios ochros pereinančios į šviesiai žalsvą. Tos spalvos man priminė tą laikotarpį (rudeni), kai fotografavau savo dienos vizijas.

Tai kelios kompozicijos su šilkografijos technika atspaustais fonais. Dirbant su šilkografija negali išvengti netikėtumų. Kai kurie dekalkomanija daryti atspaudai pasidengė nekokybiškai, jų teko atsisakyti tolimesniame kūrybinio darbo etape.

6. Ant šitų, skaidrių dažų padengtų, grafikos darbų vėliau buvo spaudžiama kaligrafija. Sukūriau įvairiu šriftu rašytų tekstų, įskaitomų ir neiškaitomų, tiesiog atspindinčių dienos, raidės, linijos, dėmės emocinį lygmenį.

Tai dalis kolekcijos „Emocijos ir kasdienybė“ su apatiniu kaligrafijos sluoksniu. Po to, dar buvo klojami du ar trys tekstai skirtingomis spalvomis, kad suintensyvintų sąsajas tarp turinio ir teksto.

7. Pačiame paskutiniame kūrybos etape kai kuriuos darbus padengiau dėmių akcentais. Tai tarsi juodraščio lapas, pilnas visko pripiešto, prirašyto, pripekioto – visko, kas šauna į galvą, kai užvaldo emocijos.

8. Kai visi darbai buvo baigti, liko išsirinkti 12 labiausiai pavykusių atspaudų.

Visi kolekcijos „Emocijos ir kasdienybė“ darbai vertikalūs, atspaudai vienodų matmenų 30,5X47,5 cm. Atspaudams naudotas baltas, nefaktūrinis vatmano popieriaus lakštas 45X64 cm. Atlikimo technika – mišri. Atspaudai vienetiniai ir skirtingi, turintys savo pavadinimus. Vyrauja dinamiška, kintanti nuotaika. Kompozicija daugiausia centrinė, sudaryta iš monochrominių dėmių, linijų, kurias papildo skaidrus, švelnus fonas,

spalvinės kaligrafijos bei dėmių sintezė. Tinkami eksploatuoti nedidelėse visuomeninėse ar privačiose erdvėse, kur būtų galimybė žiūrovui prieiti ir iš arti pasižiūrėti.

Grafikos darbų kolekcija „Emocijos ir kasdienybė“

2. „Nematomas“

15. Išvados

Emocijos bei jų valdymas yra tiesiogiai susiję su menininko kūryba. Dar antikos laikų filosofai įkvėpimą apibūdindavo kaip „savotišką beprotybę“, „entuziazmą“ ir pan. Šituos epitetus galima surasti ir dabartinių mokslininkų darbuose. Nors jų nuomonės ir skiriasi: vieni - menininką laiko normaliu žmogumi, o kiti – patologiška būtybe. Nežiūrint visų nuomonių skirtumo, tiek mokslininkai, tiek psichologai pripažįsta, kad menininkui kūrybinės būsenos reikalingos, nes be jų nėra įkvėpimo.

Išgyventi jausmai, menininkams sukelia įvairias mintis, „pamatymus“, „praregėjimus“, kurie įvardijami - pradine idėja. Ji tampa impulsu, skatinančiu imtis kūrybinės veiklos. Tačiau vien to nepakanka. Kūrybinis procesas prasideda nuo idėjos apmąstymo, kuri įtakoja

menininko charakterio ypatumai, veiklos motyvai, gyvenimiškas ir profesinis patyrimas bei kitų kūrybinių galių pobūdis. Prie jų galima priskirti vaizduotę, kuri tiesiogiai susijusi su kūrybiniu mąstymu. Anot, mokslininkų intelekto koeficientas ne visada vaidina lemiamą vaidmenį. Čia reikalingas kitoks – divergentinis mąstymas: laisvas, lankstus, nešabloniškas, atmetantis tai, kas akivaizdu ir įprasta, ir sutelkiantis dėmesį į įvairias sprendimo galimybes, o ne į vieną paprasčiausią. Taigi, kūrybiškumas ir intelektas yra gana skirtingi asmenybės matai.

Visam kūrybiniam procesui didžiulę įtaką daro menininko asmenybės bruožai, aplinka, skatinanti kurti, geri santykiai su aplinkiniais ir artimaisiais, tinkama emocinė būsena bei motyvacija.

Kasdienybėje menininkai susiduria ne tik su teigiamais išgyvenimais. Dėl slopinančių kūrybą aplinkybių: buitinių rūpesčių, socialinių lūkesčių (neiš)pildymo, kartais menininkus atsiduria kūrybinėse „aklavietėse“. Tokiu metu nepaprastai svarbu suvaldyti neigiamas emocijas, nenuleisti rankų ir ieškoti išeičių iš susidariusios padėties. Į pagalbą galima pasitelkti ir kūrybinio mąstymo strategijas, kurios menininkui padeda rasti naujų, netikėtų kompozicinių sprendimų.

Aprašytosios eksperimentinės grafikos technika - dekalkomanija, suteikia puikią galimybę lavinti kūrybiškumą, intuiciją, estetiką. Mišrių technikų taikymas, atskleidžia menininko gebėjimus, fantaziją, atveria kelius eksperimentams bei teigiamoms emocijoms.

16. Santrauka

Pagrindinis baigiamojo darbo tikslas buvo išsiaiškinti ar emocijų ir intelekto valdymas kasdienybėje glaudžiai susijęs su menininko kūrybinės veiklos rezultatais. Emocijos daro didžiulę įtaką menininkui. Patiriami jausmai kasdienybėje sužadina įkvėpimą ir skatina kurti. Jos prisideda prie idėjų generavimo, mąstymo ir vaizduotės. Vykstant tolesnėms kūrybinio darbo fazėms, pirminis-jausminis impulsas išgaruoja. Jo neužtenka sumanymui įgyvendinti. Bloga nuotaika, buitis slopina norą kurti. Tokiais atvejais menininką gelbsti savo jausmų atpažinimas, jų valdymas, kūrybingos aplinkos susikūrimas, bei asmeninės kūrėjo savybės.

Visi kolekcijos „Emocijos ir kasdienybė“ darbai vertikalūs, atspaudai vienodų matmenų 30,5X47,5 cm. Atspaudams naudotas baltas, nefaktūrinis vatmano popieriaus lakštas 45X64 cm.

Atlikimo technika – mišri. Atspaudai vienetiniai ir skirtingi, turintys savo pavadinimus. Vyrauja dinamiška, kintanti nuotaika. Kompozicija daugiausia centrinė, sudaryta iš monochrominių dėmių, linijų, kurias papildo skaidrus, švelnus fonas, spalvinės kaligrafijos bei dėmių sintezė. Tinkami eksploatuoti nedidelėse visuomeninėse ar privačiose erdvėse, kur būtų galimybė žiūrovui prieiti ir iš arti pasižiūrėti.

Summary

The main purpose of the work was to get clear did control of emotions and intellect in daily life closely linked to outcome of activity an artist. Emotions do huge influence to an artist. Emotions which are experienced in daily life awake inspiration and stimulate to create. Its have part in generation of ideas, thought and imagination. An initial-emotional impulse goes away in process of further stages of creative work. It doesn't enough the impulse to implement an initial idea. Bad mood, routine supresses a wish to create. An artist is saved by recognition of his emotions, their control, making of an creative atmosphere and characteristics of a creator at these cases.

All works of the collection „Emotions and Daily Life“ are vertical, prints are one dimension 30,5x47,5 cm. To do the prints was used a white none-facture paper sheet 45x64 cm. The technique of the accomplishment is composite. The prints unique and divers have the own names. A dinamic, changeable tone dominate. The main design in most cases is centric made out of monochromatic blurs whose are complemented by clear, light background, coloured calligraphy's and blurs synthesis. The works are proper to demonstrate at small public or private spaces, where people could get a close view.

17. Literatūros sąrašas

1. Andriuškevičius A. Lietuvių dailė: 1975-1995. Vilnius, 1997
2. Andriuškevičius A. 72 lietuvių dailininkai apie dailę. Vilnius, 1998
3. Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brendimas Vilnius, 1996
4. Богачкина А. Г., Богачкин Б. М. Линогравюра в школе. Москва, 1983
5. Colombero G. Nuo žodžių į dialogą. Vilnius, 2004
6. Daszynska M. Grafikos technikos. Dauginimas ir spausdinimas. Varšuva, 1992
7. Gaižutis A. Kūrybinė menininko galia. Vilnius, 1989
8. Goleman D. Emocinis intelektas. Vilnius 2007
9. Jakavičius V. Žmogaus ugdymas. Vilnius, 1998

10. Jovaiša L. Hodegetika. Vilnius, 1995
11. Laužackas R. Mokymo turinio projektavimas. Kaunas, 2000
12. Lietuvos švietimo reformos gairės. Vilnius, 1993
13. Petrulytė A. Kūrybiškumo ugdymo aktualijos. Vilnius, 1995
14. Petrulytė A. Kūrybiškumo ugdymas mokant. Vilnius, 2001
15. Романова Е.С., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике. Москва, 1992
16. Psichologijos žodynas. Vilnius, 1993
17. Read H. Trumpa moderniosios tapybos istorija. Vilnius, 1994
18. Sajienė L. Mickienė Ž. Svarbiausi savarankiško darbo ugdymo parametrai. Kaunas, 2002
19. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 1985
20. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 1999
21. Universalus meno žodynas. Kaunas, 1998
22. Visockis A. Kompozicija kaip mokymo ir kūrybos procesas. Šiauliai, 1999
23. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius, 1998
24. <http://sentencija.livejournal.com/>
25. <http://proin.ktu.lt/>

18. Priedai

Prieduose pateikti kaligrafijos eskizai, kurie buvo panaudoti kūrybiniame kolekcijos „Emocijos ir kasdienybė“ darbe.